

ТРИЗЕННИК REVUE HEBDOMADAIRE **TRIDENNI**
UKRAÏNIENNE

Число 8 (316) рік вид. VIII. 21 лютого 1932 р. П'яна № 2. Prix 2 fr

Париж, неділя, 21 лютого 1932 року.

В цьому числі «Тризуба» читачі знайдуть текст ноти, яку представник уряду УНР подав Артурові Гендерсонові, голові Міжнародної Конференції по Обезброєнню, що зібралася в Женеві.

Хоч і на цей раз на цій конференції Україна не репрезентована офіційно, проте уряд УНР, пильно слідкуючи за міжнародним життям, в відповідні важливі моменти його, подає до відома чинних представників світової політики свій погляд що-до тої чи іншої проблеми. Так і в цій ноті уряд УНР висловив свою думку. Вона підтверджує ту лінію, яку веде уряд УНР на протязі років.

По-перше, уряд УНР протестує проти узурпації прав української нації представництвом СССР, протестує проти того факту, що іменем поневоленої України говорить Москва.

По-друге, звертаючи увагу на справжню небезпеку для світового миру, що йде з боку червоної Москви, уряд УНР ще раз зазначає, що не може бути миру, поки справи Сходу Європи, а з окрема питання визволення поневолених Москвою народів, в тому числі і України, не будуть розв'язані. З ноти ясно проступає, що справа незалежності України вже давно стала справою міжнародної політики, і сама Україна набірає характер суб'єкта міжнародного права. Без вільного існування України розрішення східно-європейської проблеми, а значить і розрішення справи загального миру, не можливі.

Головні віхи економічної відбудови України.

IV. *)

В попередньому нашому викладі ми вже зазначили, що совітська влада зараз переводить в «ударному порядку» індустріалізацію України так саме, як і всього ССРСР. Що-до індустріалізації, то тут можуть бути два погляди на майбутній економічний розвиток України, з яких кожний має своїх прихильників та захистників. По першому — Україні, зважаючи на її надзвичайні умови для розвитку хліборобства, належить бути головною хліборобською країною з тим, аби продукти індустрії отримувати з-за кордону і то від країни, де вони виробляються найкраще і найдешевше. Такі думки між иншим часто висловлював покійний Є. Чикаленко. По другому погляду, Україна, що має у себе величезні запаси вугілля, ріжної руди, що являється перенаселеною поверх всякої можливості, мусить стати країною індустріальною, бо тільки в цьому вона знайде порятунк для розвитку продукційних сил свого населення. Такої думки тримався проф. С. Остапенко. Видимо до цього погляду тако-ж схиляється і проф. С. Гольдсдельман. Як видно з попереднього, ми тримаємося погляду, який об'єднує ці дві країні концепції. В основу дальшого економічного розвитку ми кладемо хліборобство, але поруч з тим вважаємо, що Україна повинна мати широко розвинуту індустрію, і це впливає з мотивів не тільки суто економічних, але і національно - державних. Не з теорії, а з власних спостережень та власного досвіду ми переконалися в тому, яке значіння має в державному будівництві **н а ц і о н а л ь - н е м і с т о**. Сучасне-ж місто без індустрії та промисловости розвинути не може, і тому розвиток міст, обов'язково на національному ґрунті і при органічній зв'язаності їх з нашими державними аспіраціями, являється необхідним і з мотивів національно-державних. Крім того, це викликається тако-ж і причинами загально-культурного порядку. Коли Україна хоче бути державою європейського типу, коли вона прагне до того, щоб розірвати і покінчити раз назавжди з всякого роду «євразійством» і твердо стати на шлях справжньої європейської цивілізації, то розвиток індустрії та промисловости є до цього найбільш певний шлях, бо він органічно зв'язаний з ростом загальної культури, збільшенням інтелігенції і т. ин.

На яких-же засадах і в якому напрямкові по нашій концепції має розвиватися і відбудовуватися продуктивна, в народньо-господарчому розумінні цього слова, а не паразитарна промисловість України? В сучасній Україні, як ми знаємо, вся її індустрія та промисловість **н а ц і о н а л і з о в а н а**, вся вона підпорядкована бюрократичному керовництву, і то головним чином московському. В нашій концепції для державної промисловости повинно залишитися лише те, що зв'язано з інтересами народньої оборони, що надається по тим чи иншим мотивам (фіскальним, моральним і т. ин.) для державної експлоатації; вся-ж остання промисловість, з додержанням державних інтересів,

*) Диви „Тризуб“ ч. 7 (315).

мусить бути денационалізованою і налагодженою на принципах приватної господарчої ініціативи та вільного підприємського почину і керовництва підприємствами.

Тут ми зустрічаємося з одним дуже важливим питанням, на яке ми вже зауважували і раніше. Ми добре розуміємо, що своїми силами як економічними, так і технічними справу цю в найдоцільніший спосіб налагоджено бути не може. Україна мусить використати для цього закордонний капітал і закордонну технічну допомогу, особливо з боку тих держав, які мають традицію та досвід економічної, конструктивної праці саме на Україні (Франція, Бельгія, Англія). Але це співробітництво, і бажане, і необхідне мусить розвиватися в таких умовах, щоб воно не перешкоджало нагромадженню свого національного капіталу і зростанню національних підприємств.

При такому напрямкові промислового будівництва цілком припустимо примінення що-до української промисловости протекціоністської системи її охорони від впливу закордонної конкуренції більш розвинутих індустріально країн, бо що переплатить наш споживач на купівлі своїх фабрикатів, то з лишками йому повернеться в тих позитивних наслідках заробітної платні, попиту на хліборобські продукти, які принесе з собою розвиток промислового життя і зв'язаного з ним міста.

Ця протекціоністська система повинна мати такий загальний напрямок, щоб сприяти розвитку тих галузів промисловости, які мають найбільше народне-господарче значіння в економічному житті України і найбільше сприяють розвитку її продуктивних сил. На першому місці тут треба поставити промисловість по переробці сільсько-господарської сировини: промисловість — цукрова, горільчана, броварна, скотарська, млинова і т. ин. На другому місці піде промисловість, зв'язана з використанням природніх багатств, а саме металургічна, машинобудівельна, особливо сільсько-господарське машинобудівництво, копальна і переробка її продуктів. Що-до інших галузів промисловости, то тут охорона внутрішнього ринку матиме вже інший характер, більше зв'язаний з інтересами фіску та споживання, як спеціально вимогами продукційного характеру.

Тут нам хотілося тако-ж звернути увагу на завдання нач б-то дрібне, але яке в наших українських умовах, і особливо в майбутньому, в перспективах використання енергії «Дніпрострою», може мати не аби яке значіння для економіки країни. В даному разі ми говоримо про розвиток українського народнього кустарного промислу, з його сутонаціональним та мистецьким змістом. Ті спроби, що їх зроблено було в цьому напрямкові нашими зємствами: Полтавським, Чернігівським і Київським, спроби, зв'язані тако-ж зі збутом вироблених фабрикатів на закордонних ринках, дали найкращі позитивні результати. Зраз ця справа на Україні цілком занедбана, а між тим вона заслуговує на найпильніше і найуважніше до себе відношення.

В зв'язку з зазначеними засадами та в межах тих самих принципів мусить бути розв'язаним і питання про торговельний обмін та торговельний апарат як в межах України, так і на міжнародній арені.

Само собою зрозуміло, що наша концепція в цьому відношенні абсолютно протилежна системі «Внешторга», «хлібозаготовок», удержавленню внутрішнього обміну і т. ін. Україна має повернутися до системи вільного торгу як внутрішнього, так і зовнішнього, основоного на приватній, вільній ініціативі та використанні індивідуальних здібностей і досвіду. Досвід, переведений совітською владою, мабуть найкраще довів, що державна торгівля є у всіх стадіях її: закупці товарів, доставці, збереженню, розподілі про-між клієнтами та споживачами — суцільним марнотратством і нищенням майна та засобів. Само собою, що це не відноситься до питання про монополії, з яких, наприклад, горільчана монополія мусить залишитися і в нашій системі.

Що-до міжнародного обміну, то українська економічна політика тут мусить триматися тих правил та норм, що вироблені є в р о п е й с ь к о ю практикою, бо тільки вони зможуть забезпечити нашому економічному життю необхідну сталість торговельних відношень та те довір'я, яке так потрібне для кожної країни, що починає своє самостійне державне існування. Ці норми і правила в додаток до договорів про «найбільше сприятливу державу» зараз доповнюються системою прєфєренціяльних тарифів, контингентовання і т. ін. Останні новинки для України, з майбутнім хліборобським експортом, мають дуже велике значіння.

Оминаючи інші питання, хоч і такі важливі, як організацію шляхів, відбудову портів та налагодження торговельного морського та річного пароплавання, бо тут уже справа мусить йти про конкретні проекти, зазначимо, що і в цих галузях економічної відбудови, ми мусимо триматися тих самих провідних принципів про перевагу приватної ініціативи та індивідуального підприємського почину. Навіть при збереженні повної націоналізації залізниць, з нашого погляду, не являється виключеною можливість притягнення до будівлі нових шляхів, організації залізничних майстерень та депо приватного співробітництва та приватного капіталу.

Вся ця промислова та торговельна система повинна мати базу в здоровій та правильно функціонуючій ф і н а н с о в і й організації, основою якої має бути наша національна в а л ю т а , з золотим забезпеченням її сталости на встановленому рівневі. З двох, під сучасну пору, найбільш сталих валют для українських умов хліборобської поки-що країни більше підходячою являється французький франк, що і по своїй висоті та давньому фінансово-економічному зацікавленню Франції в справах України міг би явитися природною опорою нашої валюти, так саме, як це вже мається і зроблено при стабілізації валют Польщі і Румунії.

Зазначена фінансова організація природне матиме складатися з таких основних елементів: 1. Центральний емісійний банк, збудований на сучасних принципах його незалежності від державної влади. 2. Система приватне-акційних банків, але з систематично переведеним фактичним контролем держави над їхньою діяльністю. 3. Широко розвинута організація банків громадських та товариських. 4. Могутня, з широкою

державною допомогою система кредитової кооперації. В такому вигляді фінансова організація найдоцільніше буде виконувати своє завдання регулювання грошового обігу та творчого запліднення економічної енергії вільними грошовими засобами. Той досвід, що ми набули закордоном, примусить нас при переведенні цієї системи зробити це в той спосіб, щоб не допустити її впливів на державно-політичну діяльність.

V.

З попереднього видно, що в нашій концепції економічної відбудови України відводиться дуже поважне місце індустрілізації та розвитку промисловости, а це в свою чергу висовує на чільне місце в ній робітниче питання. Воно взагалі зараз, в післявоєнні часи, по всіх країнах набрало великої ваги; в наших же спеціально українських умовах, особливо в зв'язку з попереднім довгим періодом так званої «диктатури пролетаріату», воно матиме виключне значіння.

Цілком зрозуміло, що ми в ніякім разі не можемо стояти на ґрунті яких-будь привилеїв та провіденціальних призначень тої чи іншої соціальної верстви. В цьому відношенні наша концепція рішуче розходиться з теорією «диктатури робітничої класи», але разом з тим як в інтересах вищого розвитку продукційних сил нації, так і во ім'я соціальної справедливости суто демократична держава мусить робітничій проблемі уділяти максимум уваги, і тому на Україні повинно бути забезпечено робітничій класі всі ті матеріяльні умови, які відповідали б сучасним вимогам соціальної справедливости, а з другого боку, забезпечували б робітникові можливість такого культурного розвитку, який зараз вважається безперечним правом людини.

Таким чином, відповідними законами для робітництва мусять бути забезпечені: 1. Воля професійних об'єднань та всіх інших законних засобів боротьби за поліпшення свого добробуту (страйків та ин.). 2. Охорона довжини робітничого дня та забезпечення гігієнічних умов праці. 3. Всі необхідні засоби соціального забезпечення.

Але в українських спеціально умовах ми цими заходами обмежитися не можемо. Ми не можемо розглядати робітниче населення, як «маси», що мають якесь провіденціальне призначення обновити весь світ та принести на землю рай у виді якогось нового соціального ладу. Цей новий лад прийде, як витвір зусилля всіх верств людности, в чому робітництво матиме, поруч з іншими, свою поважну участь. Остання еволюція робітництва, що особливо яскраво виявилася на поступованні англійського робітництва підчас останніх виборів та на поведінці робітничої класи в Німеччині, показує, що зі зростом культури робітників з «маси» стає свідомою л ю д и н о ю, зо всіма атрибутами її, в першу чергу з почуттям відповідальности за сучасність, зі здібностями і н д и в і д у а л ь н о г о д у м а н н я і такої-ж оцінки політичної ситуації, себ-то з «гарматного м'яса» соціальної революції стає свідомим своєї відповідальности чинником державної конструктивної праці та оборонцем тих завоювань та надбань культури, що утворені людством в попередню добу тако-ж і при його участі.

Все це ми повинні з особливою увагою пам'ятати при майбутньому будівництві на Україні, де Українська Народня Республіка має подбати, щоби українське робітництво виявило не тільки в тому свою участь в економічній відбудові, щоб тільки стояло у станка та дало максимум продуктивності, а прийняло як найактивнішу участь в господарчій організаційній праці. Досвід таких країн, як Америка, і взагалі країн англо-саксонської колонізації, довів, що ні одна верства, порівнюючи з робітництвом, не висунула стільки здібних та талановитих організаторів промислу, як саме воно, коли для цього маються сприятливі умови. Нам персонально пощастило зустрітися з де-кількома нашими українськими емігрантами до Америки, що після утворення Української Держави, поверталися на Україну з поважними засобами (доларами) з метою організувати там, хто автомобільну майстерню, хто великий механічний завод і т. ин. Лиха доля спіткала їх на батьківщині, куди вони добралися вже за часів панування большевиків: всі їх «долари» було зконфісковано в обмін за «дензнаки», а плани організаційної промислової праці проголошено «контр-революцією».... Так і довелося їм вдруге емігрувати до тієї-ж самої Америки. Але цей факт свідчить про те, що такий напрямок робітничої політики матиме у нас на Україні шанси на успіх. В цих цілях треба подбати, аби улекшити його можливість, і це досягається найкраще широким розповсюдженням серед робітничої молоді та дорослих професійної освіти та організації спеціального кредиту тим, хто хотів би зпробувати організа-торської праці.

Поруч з цими завданнями в робітничій справі у нас на Україні з перших же кроків нормального державного існування мусить бути поставлено завдання послідовної націоналізації робітничої верстви, яка у нас і раніше, на превеликий жаль, тако-ж і тепер, у великій частині складається з зайшого населення, а не свого, національно свідомого. Під ті часи, коли самі культурні нації вживають найсуворіших заходів по охороні національного ринку праці і коли заходи ті приймаються в значній мірі під впливом та по вимогах організованого робітництва, нам таке поступовання диктується тако-ж і вимогами вищого державного порядку. При тій вазі та значінні в державному та економічному будівництві, які має зараз робітництво, Україна не може допустити того, щоб її робітництво являлося для цього будівництва чужим, а инколи, як цього і бували у нас приклади, ворожим елементом, що чекав визволення з Москви. І в цьому відношенні Україна має стати європейською державою, в якій робітництво уявляє з себе національно свідомі народні маси, переважні права яких на працю в своїй державі мусять бути забезпечені від конкуренції зайшлих елементів.

На підставі тих відомостей, що зараз поступають з України, які мають сучасне становище робітництва як з боку матеріального, так і морального, можна бути певним, що зміна режиму «диктатури пролетаріату» на режим демократичний Української Республіки в намічених рямцях буде зустрінуто робітництвом України з почуттям великого задоволення та великої полекши.

VI.

Ми не хотіли б, щоб ту концепцію, яка нами намічена лише в самих головних лініях і яка мусить бути далі розроблена в її конкретних рисах і навіть дрібницях, зрозуміли, як теоретичну схему, що не має ніякого відношення до сучасної дійсності. Навпаки, подаючи її, ми завжди мали на увазі сучасне економічне становище України та сучасний фактичний стан різнородних галузів нашої сучасної господарки і, само собою зрозуміло, були далеко від якоїсь будь думки про р е с т а в р а ц і ю старого ладу, що навіки загинув в огні революції .

Принципово ми стоїмо на тому, що той «status quo», що витворився зараз в наслідок революції, з тими змінами, які будуть привнесені в нього новим народнім рухом по ліквідації совітсько-московської окупації, мусить бути прийнятим за фактичну базу нового економічного будівництва, з тим, щоби земля, все державне майно та засоби продукції, які залишаться, на цей момент вважалися власністю всієї нації, котра розпорядиться ними так, як це найдоцільніше буде з погляду інтересів народніх мас та держави.

З цього погляду являється надзвичайно важливим той п е р е х о д о в и й період, який мусить пережити наша батьківщина між остаточною консолідацією Української Народньої Республіки, як держави європейського типу, з економічним будівництвом на тих засадах, які подані в нашій концепції, і тим бурхливим моментом, коли совітську владу на Україні буде зліквідовано і знесено народнім рухом. Це питання надзвичайно складне і важливе, і тому вимагає спеціального аналізу. Тепер ми можемо лише зауважити, що в інтересах України і в державному відношенні, і в інтересах всього її населення, щоб цей період був як найкоротший, щоб бажана консолідація наступила як найскорше і щоб в цьому тако-ж періоді можливо було перевести в життя якусь частину наміченого програму. А все це можливо лише при тій умові, що відповідальні чинники зустрінуть підготовленими цей момент.

Тепер же поки-що ми хотіли б спинитися в закінченні на одному дуже важливому питанні, яке те-ж вимагає вяснення і коло якого інколи утворюється багато непорозумінь та сплітається багато зовсім фантастичних комбінацій. Ми вже зазначили, що ніякої реставрації бути не може, а разом з тим не може бути і ніяких відшкодувань. Єдино можливі є відшкодування в д е р ж а в н о м у порядку тих втрат, що понесли чужі держави та їхні піддані на нашій революції. Вони до неї непричасні, вони мали справу і відношення з державою і держава, що прийняла спадщину від попередньої, мусить прийняти на себе і її зобов'язання. Таким чином, ми припускаємо можливість, що Україна перейме на себе свою частину зобов'язань бувшої Росії як по її державних боргах, так і по сплаті загинувшого майна чужеземців.

Що-до повернення майна бувшим його власникам та їх відшкодування, то це все уявляється не тільки нереальним, але по більшості навіть і недопустимим поворотом до знесеного революцією розподілу. Влас-

не ж він, по суті справи, цей розподіл і був матеріальною базою революції, яка, як вищий судія, його засудила та зліквідувала. Всі тут понесли кару за гріхи минулих і сучасних революції поколінь, за їх недбайливість що-до мас свого народу, за його темноту та некультурність, одні розплатились життям, другі здоров'ям, треті майном і т. ин. І от тепер, після цього суду, може і не завжди справедливого, а часто занадто суворого, ми почнемо нове життя з того, що покладемо на плечі нових поколінь тягар розплати за чужі гріхи у виді всяких відшкодовань та повертів майна? Ні з погляду морального, ні з погляду державної доцільности ми не маємо права так кривдити ні в чому неповинне нове населення. Ми-ж повинні пам'ятати, що зараз на Україні в розквіті сил знаходиться те покоління, що за часів революції було дітьми... Що-ж, можливо буде їх переконати в тому, що вони повинні платити і повертати те, про що вони і тямки не мають?

Ніскільки не зменшуючи значіння та політичної ваги української політичної еміграції та визнаючи всі її заслуги і відводячи для неї велику провідну роль в майбутньому державному будівництві України, ми разом з тим, мусимо признати, що доля її вирішена буде тими народними масами, що зараз перебувають дома. Ми маємо певні відомості що-до їх національної свідомости, їх загартованости в боротьбі, їхньої зв'язаности в нашими державними традиціями, але що-до їх поглядів на економічні права минулого, ми повинні пам'ятати, що сучасне покоління 30-40 літ це минуле бачило на різних фронтах та в огні горожанської війни, а покоління 20 - 30 років пам'ятає його лише по дитячих своїх вражіннях. Світогляд цих двох найбільш чинних бля ближчого майбутнього поколінь витворився в запеклій боротьбі з комуністичним режимом і на ґрунті сучасного стану річей. Вони звикли думати і змагатися проти кривди, що заподіяна їм зараз, і повертати їхню суспільну психологію в бік минулих і для них зовсім чужих інтересів не тільки було б помилковим, але і небезпечним.

Тому у всіх наших концепціях та проектах відбудови українського господарчого життя ми повинні завжди рахуватися зцією новою економічно-соціальною психологією українських народніх мас, коли хочемо опанувати майбутній народній рух та зкерувати його до тих берегів, на яких зросте та зміцниться Українська Народня Республіка, з європейським характером її господарства та загальної культури.

Проф. К. Мацієвич.

Прага.
22. 1. 32.

Другий Український Науковий З'їзд.

Термін 2-го Наукового Українського З'їзду остаточно встановлено на 20-24 березня 1932 року. З наближенням цього часу все більше оживає і інтенсифікується підготовча праця, що переводиться як в окре-

мих підсекціях та секціях, так і в Організаційній Комісії. Вже затверджено повний статут з'їзду (текст його містимо в цьому числі «Тризуба»), виготовлено і розсилається членські картки (двома мовами — українською і французькою), вживаються заходи до вироблення з'їздового знаку. Хоч з'їзд і не з'їщується як з'їзд еміграційний, все-ж головним завданням його мабуть таки буде підсумування наукової праці української еміграції за останнє десятиліття. Для цього намічено не тільки окремі доклади-огляди, що будуть виготовлені спеціалістами з окремих галузів наук, а тако-ж і книжна виставка та бібліографічна публікація. Крім того, має бути загальний доклад (голови історичної підсекції проф. Д. Дорошенка) про організацію наукової праці на еміграції, що міститиме огляд окремих наукових установ, закладів та товариств і т. ин. — історія їхнього розвитку, наукової продукції та її вислідів. Справу урядження книжної виставки та видання бібліографії доручено спеціальной підкомісії на чолі з проф. Ст. Сірополком. Ця підкомісія збрала вже багатий матеріал, бібліографічний і книжковий. На жаль, він усе-ж не буде повний, бо де-хто так і не спромігся подати про себе потрібні відомості, так що бібліографічний покажчик доведеться пізніше поповнювати. Книжки, надіслані для з'їздової вистави представляють дуже цікаву збірку. Серед них маємо публікації майже всіма європейськими мовами. Це свідчить про розпорошеність наших наукових робітників по європейських країнах, а тако-ж і про їхній зв'язок з місцевим науковим життям. Не малий тако-ж науковий дорібок української еміграції і мовою українською. Цей матеріал здебільшого видано тако-ж на еміграції, хоч значна частина його є з Галичини (Наукове Товариство імени Т. Шевченка та ин. видавництва); зате тільки поодинокі праці українських емігрантів було видано за цей час на совітській Україні.

Друк бібліографічного покажчика вже розпочато, так що книжка незабаром появиться у світ.

На пленарних засіданнях з'їзду та засіданнях його секцій намічено де-які доклади святочного та дискусійного характеру. З перших згадаємо доклад проф. В. Біднава про «Київську Акад'мію», а з других — доклад проф. д-ра В. Сімовича про «Латинку дт. українсько-го життя». Доклад В. Сімовича має порушити справу латинки перед широкими колами нашого громадянства. До нього ми ще матимемо нагоду повернутися.

Не маловажною справою для Організаційної Комісії представляється матеріальна сторона з'їзду. В наслідок загальної кризи відчуваються і тут певні труднощі, але можна сподіватися, що за допомогою наших громадських установ та окремих жертвовців їх пощастить побороти і усунути. Організаційна Комісія звернулася до меценатів нашого культурного життя з закликом про матеріальну допомогу на з'їзд. Де-хто з них, як Українське Бюро в Лондоні (п. Макогін) та інж.-техн. Тищенко своїми внесками вже відгукнулися на цей заклик. Сподіваються, що відізвуться і інші, особливо українські організації в Америці. Витрати на організацію з'їзду як можна передбачати, досягнуть до 20.000 корон чеських. З них головна частина піде на видання звідо-

влення про з'їзд, що міститиме тези всіх докладів та витяги з докладів, а то й цілі огляди наукової праці української еміграції.

Сьогодні ще завчасно говорити про успіх з'їзду та його значіння в історії української науки. Все-ж підготовча праця, переведена вже окремими підсекціями та секціями, як рівно-ж і цілою Організаційною Комісією, може служити запорукою його певного успіху. Про значіння з'їзду тако-ж не може бути двох ріжних думок. Лишається тільки побажати, щоб успіх розпочатої праці не був зменшений якоюсь несподіванкою, на які так багата сучасність, особливо в житті української еміграції.

С. П.

Статут

II Українського Наукового З'їзду в Празі.

1. Другий Український Науковий З'їзд у Празі, як і перший такий з'їзд р. 1926, складається з ініціативи й заходами Українського Академічного Комітету.

2. Терми 2-го УНЗ'їзду становлено на 20-24 березня 1932 р.

3. Завданням 2-го УНЗ'їзду є:

- Обговорювати й вирішувати ріжні наукові питання й справи, з особливою увагою при тому на інтереси української науки,
- Підводити підсумки наукової праці української еміграції за останнє десятиліття (викладами, виставками, бібліоґр. виданнями й т. ін.).
- Намічати наукові завдання та плани для їх здійснення.
- Нав'язувати зносини і зв'язки між окремими українськими науковими діячами та поглиблювати між ними співробітництво.

4. Підготовчу працю для здійснення 2-го УНЗ'їзду переводить Організаційна Комісія, яка провадить свою діяльність на основі спеціального регуляміну. Вона ж має перевести й ліквідацію всіх з'їздових справ та опублікувати звідомлення про самий З'їзд.

5. Для підготовки та переведення наукової праці З'їзду Організаційна Комісія, в порозумінні з відповідними українськими науковими установами та організаціями, засновує Секції та Підсекції й затверджує Президії їх. Праця в Секціях та Підсекціях провадиться на основі регуляміну, затвердженого Організаційною Комісією.

6. Наукова праця З'їзду доконується в 4-х його Секціях, які поділяються на такі Підсекції:

I. Історично - Філологічна: 1) Історичну, 2) Філологічну, 3) Філософічно-Педагогічну й 4) Археологічно-Мистецьку.

II. Правничо - Економічна: 1) Правничо-Соціологічну й 2) Економічно-Кооперативну.

III. Природничо - Медична: 1) Природничу й 2) Медичну.

IV. Технічно - Математична: 1) Агрономічно-Лісову, 2) Будівельно-Межеву та 3) Фізично-Хемічно-Математичну.

7. Всі заняття З'їзду відбуваються після прийнятого Секціями та затвердженого Організаційною Комісією й опублікованого «Розкладу Праці З'їзду». В працях З'їзду рішуче недопустимі будь-які прояви політичного характеру.

8. З'їзд починається урочистим засіданням усіх Секцій з участю за-

прошених гостей; це засідання відкриває Голова Академічного Комітету.

9. З'їздом заряджує Президія, що складається з Голови (Голова Організаційної Комісії) та 4-х його Заступників (Голови Секцій).

10. Секції та Підсекції, а також і цілий З'їзд на своїх загальних зборах можуть поповнювати склад своїх Президій почесними членами. Обрання почесних членів переводиться на пропозицію Голови Зборів.

11. Для адміністрації всіх справ, що торкаються технічної сторони З'їзду, Організаційна Комісія утворює З'їздовий Секретаріат.

12. З'їзд складається з членів і гостей. Членами З'їзду можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. До членства в З'їзді запрошує Академічний Комітет та Організаційна Комісія на внесення Підсекцій через Секції. Члени З'їзду поділяються між окремими Підсекціями, відповідно до своїх зголошень.

13. З'їздова вкладка для членів З'їзду установлена в розмірі 50.—кч. і має бути внесена перед початком З'їзду; зменшення її для незможних членів або й повне звільнення від неї належить до компетенції Організаційної Комісії.

14. Члени З'їзду мають право брати участь у З'їзді, зокрема: виступати з докладами, подавати резолюції, брати участь у дискусіях і голосуванні, діставати на устновлених умовах з'їздові публікації й користуватися всіма з'їздовими вигодами.

15. Для підтвердження своїх прав, члени З'їзду дістають од Організаційної Комісії членську карту.

16. Гості З'їзду можуть бути присутніми на засіданнях та за дозволом Голови Зборів брати участь у дискусіях,

17. Для вступу на з'їздові засідання гості наперед дістають іменні карти вступу, які видаються в Секретаріаті З'їзду безплатно.

18. Засідання З'їзду поділяються на загальні засідання всіх членів та засідання окремих Секцій і Підсекцій.

19. Як на загальних, так і на окремих засіданнях члени З'їзду зачитують лише ті доклади, що були призначені для того Організаційною Комісією. За відсутністю автора його реферат може зачитати й инш. член З'їзду.

20. Виголошення докладів може тривати найдовше 20 хв.; з приводу доповіді кожен член може забрати слово лише один раз і говорити не довше 3 хв.; по скінченню дискусії референтові для відповіді може бути уділено не більше 5 хв.

21. Кожен докладчик подає Президії Зборів, на яких він виступає з своїм докладом, писане резюме.

22. Так само, кожен учасник дискусій, зараз же по своїм виступі, має списати й подати секретареві Зборів зміст висловлених ним зауважень.

23. Право голосу промовці кожного разу дістають од Голови Зборів і підлягають усім його розпорядженням. Розпорядження Голови Зборів мають рішучий характер.

24. Протокол Зборів ведуть Секретарі. За точність протсколу відповідають Голова і Секретар даних Зборів.

25. Резолюції на Зборах приймаються простою більшістю голосів. Голосуються піднесенням членських карток. Голосувати можуть тільки присутні на засіданні члени.

26. Всі резолюції, прийняті на засіданнях окремих Підсекцій і Секцій, мають бути зачитані на сесійному пленарному засіданні З'їзду; голосування їх переводяться без дебати.

Українське Воєнно-Історичне Товариство постановою Управи своєї з дня 18-го червня 1931 року заініціювало відзначення 10-ої річниці мученицької смерті в Базарі лицарів — старшин і козаків армії Української Народної Республіки.

Для переведення в життя тої постанови створено було при Товаристві, під протекторатом пана Головного Отамана Андрія Лвицького і почесним головуванням військового м. н. стра ген. В. Сальського, — спеціальний комітет, що прийняв назву «Комітет по вшануванню пам'яті 359-ти в десяті річницю їх мученицької смерті в Базар».

Комітет цей розробив детальний план вшанування та дня 20 вересня випустив комунікат-відозву — «До всіх українців». У відозві цій коротко зазначив зміст і значення для України Базару, подав список «359 кривавих жертв за Україну» і закликав до складення пожертв на справу вшанування та посильного відзначення тої події у себе на місцях, по всіх закутках розселення українського народу.

Подія в Базарі настільки значна, пам'ять про мучеників за батьківщину настільки ще свіжа, що на заклик Комітету відразу стали вступати пожертви від земляків наших з цілої земної кулі, як рійно ж розпочалися приготування до впорядкування місцевих урочистостей у себе на місцях. До Комітету посилалися прохання що-до ріжних вказівок та надсилки на місця матеріалів, рефератів то-що. Комітет схоче уділював відомості периферії, а ця остання заслала Комітетові свої посланні: жертви, що їх зібрано на місцях по підписних листах Комітету.

На день 25-го счня повернуто 85 листів та вступило, як на них, так і від окремих осіб (без підписних листів) — 2.214 зл. 06 гр., 30 левів, 80 динарів і 5 шлінгів.

Не повернуто до цього часу такі листи: ч. ч. 7, 8, 12, 16, 17, 19, 21, 22, 24, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 47, 48, 49, 52, 53, 56, 57, 58, 60, 61, 66, 68, 69, 74, 77, 79, 80, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 93, 95, 96, 97, 99, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 114, 115, 116, 117, 121, 122, 124, 125, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 147, 149, 157, 160, 161, 162, 164, 165 і 175.

Про повернення цих листів Комітет звернувся дня 27 счня с. р. листовно до всіх осіб, що ще не повернули їх, і визначив яко останній термін повернення — день 1-го березня с. р.

Дня 29-го листопаду с. р. в місті ос. джу Комітету в Варшаві в митрополитальному православному соборі було з великою урочистістю відслужено панахиду. Правив її українською мовою спеціально прибувший з Української Станції при м. Каліші протісей Іларіон Бриндзян в супроводі Українського Національного Хору ім. М. Лисенка. На панахиді були бойові стяги військових частин армії УНР.

Дня 7-го грудня м. р. мала відбутися в Варшаві уроч. в академія на честь «359», яку закорсно було в цілях маніфестації її пропаганди ідеї наших визвольних змагань на дуже широку скалю. На цю свеливий жаль, з цілком незалежних од Комітету обставин, академія не відбулася.

Назавтра гроші Комітет друкує спеціальний збірник під назвою «Базар», присвячений цій трагічній в той же час славі і невмирущій події. Збірник цей міститиме велику кількість схем і світлих мертвих і живих учасників цього славного 2-го Зимового походу, як рійно ж і багато епізодів з цього походу.

Остаточне повне справоздання із збірки Комітету буде подано до преси після збірання неповернених ще підписних листів. В. мені Комітету: М. Безручко, ген. штабу ген.-хор.—голова. В. Шейченко, інженер-сестник, секретарь.

До наведеного вище звіту Комітету можемо долучити, в додаток до вже вміщених в «Тризубі» звісток про вшанування пам'яті «359», ще такі відомості.

* * *

29 листопаду м. р. в митрополитальній церкві св. Магдалини на Празі «Комітет по вшануванню пам'яті 359» в десятю річницю їх мученицької смерті в Базарі впорядкував урочисту панахиду за душі мучеників-героїв, що вмерли, а не зрадили України.

Панахида, яку відправив п.-о. Бриндзан, пройшла надзвичайно урочисто. Церква була переповнена не лише представниками варшавської української колонії, на чолі з найвидатнішими представниками української еміграції, але й представниками інших народів, а передовсім представниками клубу «Прометей».

Звертали на себе увагу бойові прапори українських військових частин. Церква горіла вогнями свічок, що були в руках у присутніх. Розпочинаючи панахиду, п.-о. Бриндзан звернувся до присутніх з промовою, в якій підкреслив значення тієї великої жертви, яку склали ці 359 героїв-мучеників своїм життям на вівтар визволення батьківщини.

Урочисто неслася до неба українська молитва, а в думках стояли вони, ці 359, голодні, обдерті і босі, над краєм спільної довгої могили, викопаної ними ж самими, з погордою до смерті і ворогів на обличчю, з словами українського гімну на устах, з незломною вірою в перемогу українського народу... В думках стояла самотність і сумна їх могила, що залишилася символом найбільшої самопожертви для України, найбільшою до неї любові.

* * *

Академія, присвячена пам'яті героїв-мучеників Базару, що мала відбутися 9-го грудня м.р., не відбулася з причин, від Комітету незалежних.

Підготовка до неї була закінчена. Комітетом було розіслано до 1000 запрошень, яких однак не вистачало для задоволення великого зацікавлення академією.

Програм був належно приготований. Мав його розпочати винос стягів і вступне слово почесного голови Комітету ген. В. Сальського, після чого Український Національний Хор ім. М. Лисенка мав відспівати «Не били вам дівчини, як ви умірали...» За цим мав іти реферат підполк. В. Євтимовича і живий образ розстрілу в Базарі, що мав познайомити чуже громадянство, як по лицарськи вмірають наші герої — вояки взагалі і зокрема під Базаром, не йдучи на спокусливі намови большевицьких командирів. Для цього образу слашний наш поет Богдан Лепкий написав спеціальний вірш, що його під сумний спів за сценю, в постаті алегоричної скорбної матері-України, мала прочитати українська артистка пані Мерська.

До участі в живій картині було підготовлено до 80 осіб українських артистів і статистів. Об'єднана вона бути імпресуючою і безумовно залишала б спогади на довгий час.

Започинав академію знову спів хору — «Спіть, хлопці, спіть» (слова Б. Лепкого, музика — Колеси).

* * *

Йдучи за бажанням частини української колонії, що в той вечір зібралася в помешканню УЦК, було тут улаштовано з експромту імпрізований академію. Промова ген. Сальського підкреслила всю жертвенність тих, що приймали участь в бойових подіях 1921 року і закликала бути такими патріотами усіх українських всяків.

Реферат підполковника Євтимовича історичними датами доводив, що подоби «Базару» мали і Сербія, і Польща і інші держави, що мала їх і Україна перед тим, але всі вони скріплювали ще більше національні почуття народу. Свій реферат закінчив докладчик переглядом сьмих бойових подій, роблячи їх огляд не з військово-стратегічного боку, а з боку тих умов, при яких ця подія відбувалася. Підкреслив він мужність вояків і лицарське їхнє поводження за хвилину перед смертю.

Реферат було ілюстровано світлинами чарівного лихтаря, які склалися з 3-х схем маршрутів і 16 світлин з окремих боєвих епізодів.

Чудово виконана декламація пані Морської багато втратила, бо виюнна була вона не при відповідній обстанові. Не відбулися і співи хору, бо пристосовані вони були до живою образу і в малій салі УЦК вони не дали б того, що могли дати на сцені.

Сумне враження полишило цех міне святкування на тих, що припадком зібралися в цей вечір в помешканню УЦК. Хотілося б не такого свята, не такого вшанування пам'яті 359-ти.

* * *

Українська еміграція в Торуні, вшановуючи пам'ять 359, організувала жм'ябну академію, що відбулася 29 листопаду в салі місцевої «Господи». Голова Управи місцевого Відділу УЦК сот. Лотоцький зачитав список 359. Присутні вшанували їх пам'ять вставанням, а хор під орудою п. П. Близького проспівав «Вчнупам'ять». Далі слідували реферати сот. Лотоцького і п. В. Шевчука, декламації на честь героїв, які виконали п. п. А. Билдар, І. Ковалишин і хорунжий І. Хмара. Хор з співав низку пісень. Академія закінчилася співанням національного гімну. Потім уряджено було «шклянку чаю», обов'язки господини на якій повинна пані Холева. На заклик «Комітету по вшануванню» присутні склали 19 зл. 10 гр.

* * *

Того ж 29-го листопаду вшанували пам'ять героїв Базару українці у Володимирі на Вліні. Відбулися тут дві урочисті панахиди. В церкві св. Миколая службу Божу і панахиду відправив п. о. Микола Широцький, сказавши перед тим пастирське слово. В церкві св. Василія службу Божу і панахиду відправив п. о. Герштанський, сказавши також відповідне слово.

* * *

Українське громадянство в Ковлю влаштувало також урочисту панахиду 20-го грудня в українській православній св.-Благовіщенській церкві. Панахиду правив настоятель парафії п.-о. І. Губа. Співав хор під проводом п. Дем'яна Куліша. Церква була переповнена громадянством. Пам'яті героїв було присвячені дві промови п.-о. Губи, які справили на присутніх глибоке враження. Між присутніми були учасники та живі свідки цієї історичної події.

Панахиду відправлено стараннями п.-о. І. Губи та заходами УЦК в Ковлі.

* * *

22-го листопаду відбулася урочиста панахида і академія, присвячена пам'яті героїв Базару, у Кракові. 29-го листопаду, урядивши заупокійну службу Божу і парастас, сумно обходила 10-ту річницю смерті героїв Цуманська колонія.

Так вшанували пам'ять 359 і інші осередки української еміграції в Польщі. В останніх місяцях відбувалися і урочисті академії та панахиди, і сходили сходи членів колоній (Прзємишль, Озери та ин.), на яких зачитувалися реферати, присвячені їх пам'яті, вшановувало їх пам'ять вставанням, збірало посильні пожертви на заклик Комітету, досить часто надсилаючи йому колективні листи-резольції, підписані всіма присутніми на сходах.

* * *

29-го листопаду відбулися сходи членів Відділу УЦК в Озерах, присвячені вшануванню пам'яті 359. Помешкання Управи Відділу святоч-

но прибране. Портрет Головного Отамана прикрашено національними стрічками. По зачитанню заклику «Комітету», присутні, на пропозицію п. Лемпія, вставанням вшановують пам'ять героїв. Зачитується список з їх іменами. Як один, схиливши голови, стояли мовчки із сльозами на очах члени колонії і слухали ці святі імена своїх страдників-братів. Переводиться збірка пожертв у фонд Комітету, яка дає 10 зл. 80 гр., а далі присутні ухвалюють зміст привітання Комітету і спільно його підписують. Вітаючи ініціаторів вшанування пам'яті героїв Базару, члени колонії в Озерах боліють душею, що із-за безробіття їхні пожертви не великі. Вони в своєму привітанні пишуть: «Хай ця жертва невеличка, але шира і тепла, приєднана до багатьох інших, стане допомогою в цій великій справі — творення посильного пам'ятника герсям». А далі в цьому ж привітанні читаємо: «В день 6-го грудня, коли буде відбуватися жалібна академія і ми з вами та іншими присутніми схилимо низько чоло перед пам'яттю їх. Ми пам'ятаємо, що вони кличуть до помсти, до перемоги, до здійснення тої ідеї, за яку вони загинули, та запевняємо, що ми ще не втратили надії та твердо і рішуче віримо в той недалекий час, коли нас покличуть наші світлі провідники, що репрезентують наш уряд, під прапором УНР стати за прикладом їх до останньої боротьби за визволення з-під московської окупації нашої рідної батьківщини. »....

* * *

Передо мною ціла купа аналогічних листів, ласкаво уділених мені Комітетом по вшануванню пам'яті 359, і не лише з Псльщі, але з цілої низки інших держав : з Туреччини, Франції, Канади і Аргентини та Бразилії.

Гублюся в деталях. Що взяти в цих часом лаконічних, коротких повідомленнях, часом в теплих і довгих завіреннях розділених багатьма кордонами, але спаяних однією ідеєю наболілих душ поодиноких емігрантів і цілих громад, — щоби поділитися з читачами?

Вибіраю де-що, що яскраво підкреслює спільні для всіх місця.

Це — розуміння тієї великої жертви, яку герої Базару злєжили на вівтар визволення батьківщини. Це розуміння того, що прєслита ними кров кличе до закінчення недокінченого, до вибєгєння українськєму народові вільного і незалежного державного існування. Це віра в те, тверда і глибока, що недовершене довершиться. Це вдячність Воєнно-Історичному Товариству, що взяло на себе ініціативу вшанування пам'яті героїв Базару в десятю річницю їх трагічної смерті. І нарешті, це шира жертвовність усіх, цілого українського загалу, без ріжнєнєцї політичних переконань, від якої не утримуються навіть і ті, що вже по кільки місяців позбавлені зарібку.

Спільним для всіх є і те, зворушливе «коли відбуватиметься жалібна академія, ми разом з вами та іншими присутніми схилимо низько чоло перед пам'яттю героїв...»

* * *

«Українці в Туреччині, — пише Українська Громада в Туреччині — приєднуються до жалібної академії в честь 359 і вірають, що всі українці, де б вони не перебували, думками будуть з вами та що в кращий час, в час визволення України, першою думкою буде згадка про всіх поляглих за це визволення на чолі з незабутніми 359.

«На могилі цих героїв колись, — українці в Туреччині вірають, — буде великий момент з не малих пожертв усіх 45 мільйонів вільних синів вільної та самостійної Великої України».

* * *

«Разом з нашим смутком і похиленими головами, — пишуть Комітето-ві з-за безмежного Атлантику, — передмаєстатом пролітої жертвенної крові наших братів, схилиється і наші чола тут, у далекому бразилійському пралісі на берегах сивого Інґвасу*). Бадьорі піньори**) сумуватимуть разом з вашим і нашим смутком; веселі пальми зітхатимуть із жалю за передчасно обрваним життям, а могутні імбуї ***) закликатимуть до нових героїчних чинів, блискучих перемог і остаточного визволення нашої великої своєю правдою і стражданнями батьківщини...»

* * *

Ціла низка листів з Франції (Гренобль, Крезо та ин. осередки) повідомляють про відбуті тут академії та про висилку пожертв Комітетові та вірять у успіх створення пам'ятника Базарським героям і в спопуляризуванні великої жертви 359. Розуміння значення Базару і завдяць української еміґрації, як і взагалі тих, що залишилися в живих, яскраво малюють наступні щирі слова одного вояка-патріота, що перебуває тепер у Франції, скеровані до Комітету:

«Положення, в якому ми опинилися в даній мент, нас тільки більше загартовує до майбутньої боротьби за незалежність і думаю з певністю, що багато з нас в майбутньому піде тим кривавим шляхом, по котрому пішли наші брати під Крутами і Базаром. Ми до того готові...»

* * *

Америка і Канада згадала вірних синів України в молитвах і в пресі, а також і в деяких школах цієї величній і сумній події було присвячено трохи часу православними пан-отцями на викладах релігії.

Що-ж до преси, то багато місця героям Базару присвятив «Український Голос» (з 4. XI. 1931 р.), умістивши статтю свящ. П. Білсна — «Півстанча група на Волині» (листопад 1921 р.), в якій подано докладний опис листопадового рейду і «Думу про похід на Україну» (неповну) — соти. М. Битинського, яка в свій час була надрукована в збірнику «На руїнах», присвяченому листопадському повстанню і героям Базару. Те ж статтю п. о. П. Білсна «Похід на Україну» умістив і «Дні про» ч. 21. «Народне Слово» ч. 45 умістило статтю — «Аще забуду тебе, Єрусалиме...» Стаття присвячена борцям, пошани гідним, стріляючи в яких большевики стріляли в самих себе. Говорить вона, що Базар українцям-наддніпрянцям мусить нагадувати про обов'язок виборення вільності народові. Українцям наддніпрянцям нагадує він, що в Україна за Збручем, за котру голосно і славно говорить пролита кров.

Стаття закінчується закликком: «Говоріть про цю трагедію, українські священники, в церквах, а й ви світські провідники — народу на зборах, вічах... Скупані у ворогами розлитій, своїй українській крові, святі і чисті будемо у святім храмі нашої золоті свободи»....

І. Липовецький.

*) Назва одної південно-американської річки.

**) Південно-американська сосна.

***) Південно-американський дуб.

Пам'яті Крут.

Союз б. Українських Старшин в Чехах спільно з редакцією журналу «Гуртуймося» упорядив 29 січня в Празі жалібну академію, присвячену 14 річниці геройської смерті борців, поляглих за волю і державність України під Крутами у 1918 році.

Гарну, простору лекційну залку чеського Odborového domu заповнили гості численні: козаки—кубанці та донці, калмики, білоруськи та українські емігранти без різниці політичних напрямків й угруповань. Це таке велике і різноманітне зібрання українців, неоднакових політичних ідеологій, справляло дуже приємне враження єдності і громадянської солідарности, бодай перед світлою пам'яттю полеглих національних героїв, яким українське еміграційне суспільство прийшло на академію віддати шану.

В салі перед естрадою на великому жовто-блакитному прапорі уміщено було велику грамоту-присвяту, виконану сотником М. Битинським з фігуральною вінетою і текстом: «У найглибшій пошані чоло своє схилиємо перед вічносяйною пам'яттю героїв Крут, що на брамі України в оброні волі і державности батьківщини вмерли, але не зрадили її».

Рядом з грамотою уміщено було докладну у п'яти сполучених таблицях схему, яка яскраво подавала послідовний перебіг Крутянського бою, випрацьовану підполковником інж. В. Филоновичем. Грамоту і схему удекоровано було китицею з темно-червоних троянд та жовтих і синіх квітів з національною стрічкою.

Академію відкрив вступним словом голова Союзу Старшин підполковник інж. В. Прохода. У своїй, досить докладній промові він ясно і чітко, схематично накреслив віковичну боротьбу українського народу за волю та відзначив еволюцію української визвольної державної думки, зверхньої проголошенням IV Універсалу в 1918 р.; вірно відзначив, що IV Універсал було слово, не завершене чином до часу, поки гурт палкої, ідеалістично настроєної і патріотичної молоді, в часі крайньої небезпеки для відродженої держави, не перетворив того великого слова в діле, ствердивши і припечатавши його вагу своєю жертв'яною кровю на брамі України — в Крутах, перед московською навалою.

По вступнім слові п. Роман Сімович відіграв на клавирі похоронний марш М. Лисенка, який усі присутні на академії вислухали стоячи.

Опісля слово забірає сотник М. Битинський і по короткім вступі відчитує легенду, що повстала, як наслідок Крутянської трагедії. Зміст легенди окреслює образ юнака, що у нерівнім бою загинув під Крутами і по смерті прийшов до матері по свою скривавлену сорочку, яку нещасній матері хтось передав, знявши її з мертвого сина на полі; цю сорочку вимагав син, аби стати у ній на Божий Суд і свідчити нею Правду України проти підступу і зради московських братів-ворогів.

Мати, віддаючи сорочку синові, просилась і сама йти з ним перед Бога, щоби свідчити за своє і інших матерів скривавлене серце в тузі за дітьми, що полягли під Крутами. Син узяв з собою матір. Ранком знайшли матір мертвою. Так розповідає легенда.

Петра А. Чернявська добре і зміло відчитала присвячену Крутам «Думку про скривавлену сорочку», яку на основі вищезгаданої легенди уложила поетка Оксана Печеніг. В тім своїм творі, глибокім змістом, у прекрасній формі пісенно-думного ритму авторка дуже чуло передала найтонші переживання і біль материню тужнюю душі.

По короткім перерві підполковник інж. В. Филонович виголосив свій дуже змістовний реферат про Крути, в якому змалював за докладними фактичними даними страшний Крутянську трагедію, що служить для нас наче постійною пересторогою в нашій невідготованості. Референт розділив свій доклад на три основні частини — стан на Україні перед Крутами, бій під Крутами і стан по Крутах.

Славна наша артистка Н. Дорошенкова, як і завжди, дуже талановито продекламувала вірші: «Поворот вояждя». Своєю декламацією вона як найліпше передала переживання матері, яка, загубивши трьох синів в боротьбі за батьківщину, проклинала того, хто їх вів, та в рішучий мент ця мати перемагає свій біль і з великої любови до своєї батьківщини, розуміючи добре ту велику жертву, яку вона принесла на вівтар отчизни, замість проклятів кричить «славу» своєму вояждю, своїй батьківщині.

Академія закінчилася співом гімну «Ще не вмерла Україна», який проспівали присутні під акомпанімент клавіру.

* * *

У вівторок 2 лютого в Ржевницях біля Праги Батьківський Комітет при Українській Реформованій Реальній Гімназії улаштував академію пам'яті Крут.

В просторій салі, удекорованій українськими прапорами, зібралися учні гімназії та старше українське громадянство. Голова Батьківського Комітету доцент Б. Лисянський відкрив академію чулим вступним словом. Доц. Чернявський в своїй промові влучно характеризував ідеологічний підхід до української справи Крутянських героїв, відмічає певні моменти перед-Крутянського часу та передає легенду про Крутян.

Голова академії після цього просить вшанувати пам'ять полеглих вставанням, а Гімназійний хор, під орудою п. Яковенка, досить добре співає «Чусш, брате мій».

Панна А. Чернявська, як і на академії в Празі, дуже добре зачитує думу, присвячену Крутам.

Інж. В. Филонович, на запрошення голови академії, виголошує свій реферат про Крутянську трагедію.

Закінчено академію декламацією учнями Гімназії віршів О. Олеся та співом хору «Не пора, не пора» і національного гімну «Ще не вмерла Україна».

Військовий.

3 міжнародного життя.

— Англійський протекціонізм. — Порушення парламентської традиції. — Політика щодо совітів.

За гомоном промов на Женевській конференції що-до розбросня політична опінія Європи присвятила мало уваги дуже важливим подіям, що сталися за останній час в політичному житті Англії. Перша з них — зречення од усталеного британського принципу вільного торгу, друга — зміна напрямку англійської політики що-до СССР.

* * *

Англійський принцип вільного торгу (free trade, — звідки й прийнятий в економічній науці термін ф р и т р е д е р и) всього лише 16 літ не дожив до свого столітнього ювілею. Історія його походження зв'язана з великими і довгими економічними і політичними кризами, що їх після Наполеоновських війн переживала Європа, а особливо Англія, та які мали в собі дуже багато аналогічного з тими кризами, що колихають зараз цілим світом. Свої тодішні кризи Англія вилкувала політично — демократизацією державних установ, а економічно — заведенням принципу вільного

торгу згідно з законом року 1846. Зміст його можна коротко формулювати в такий спосіб. Вільний довіз — без жадного мита до Великої Британії усієї сировини, усіх без винятку хліборобських та індустріальних продуктів з усіх чужоземних країн і такий самий вільний вивіз до чужих країн англійського краму.

Для Англії від застосування вільного торгу сподівалися трьох сприятливих наслідків: 1. поліпшення становища робітництва, підсиленого дощенту попередніми кризами, 2. збільшений розвиток індустрії, зрідмуваний досі митними заставами і 3. так само збільшений розвиток торгу поза межами Англії на вільних ринках європейського континенту. Бож фритредери вважали, що їх принцип, у тій чи іншій формі буде прийнято цілим світом. А коли б це сталося так, то кожна країна на святий ринок постачала б лише ті продукти, які вона може виробити найдешевше і найкраще за всіх, а решту діставала б од дугих країн, що так само мали б свої спеціальні вироби, найкращі і найдешевші.

Світова конкуренція таким чином природне перетворилася б тоді у світове співробітництво і вчинився б раціональний розподіл праці серед народів. У тому розподілі Англія мала б зайняти, так мовити, командне становище, дістаючи дешевші хліборобські продукти й сировину з цілого світу, й експортуючи до нього свою добротну і дешеву індустріальну продукцію різного роду.

Передбачення англійських фритредерів у значній мірі виправдні були майже на протязі п'ятидесяти, коли не більше літ. По-перше, на початках до системи вільного торгу пристала Франція та інші держави; по-друге, навіть і тоді, коли всі від того й одійшли, англійська індустріальна продукція стояла на такому високому рівні, англійське робітництво було такої кваліфікації, англійської промисловці — такго духу підприємності, що довший час годі було кому-будь з ними конкурувати. Англійський текстиль одягав ціле людство, англійська металургія панувала над ним безконтрольно, англійське корабельне будівництво створило флоти для цілого світу і т. ин. Одночасно з тим багата й країна: гріші з цілого світу сходилися до англійських банків, промисловці діставали найвищий прибуток, робітництво — найльщу заробітню платню. Добробут і життєвий стандарт англійського населення став предметом заздрощів для цілого людства.

Так справа йшла приблизно до кінця XIX століття. На той час уже, однак, означилися на індустріальному обрії Англії загрозливі конкуренти, такі, як Сполучені Штати, Бельгія та Німеччина, а пізше в Азії — Японія. Працюючи з дешевою робітничою платнею та під захороною протекційного мита, індустрія цих країн витіснила англійську продукцію, спочатку з свого власного ринку, далі — з англійських ринків за океаном, а пізніше стала конкурувати з англійцями уже навіть в самій Англії, маючи право довозити до неї свій крам без мита. Система вільного торгу обернулася проти Англії лихою своєю стороною.

Де-який час англійці досить влучно боролися з тим явищем. Висока індустріальна культура, дух підприємності та необмежені засоби дозволяли їм закидати zagrożені промислові галузі та ставити на їх місце нове виробництво. Але з часом тих нових можливостей ставало все менше, конкуренція набувала в силі, й далекоглядні британські люде вже на початках поточного століття зачали думати про зміну самої системи, що перестала відповідати новому світовому становищу і життєвим інтересам Англії.

Одна з найскравіших спроб такої зміни припадає на сесію англійського парламенту з року 1902. Тоді, повільний вже нині, видатний англійський політик Джозеф Чемберлен поставив перед палатою законопроект про знесення вільного торгу і замну його протекційною митною системою. Тоді пропозицію Чемберлена було голосно відкинуто, бо ще не надто була надшервлена віра фритредерів. І лише тепер, рішуче через тридцять літ, після досвіду великої війни і великої післявоєнної кризи, син вказаного Чемберлена — Невіль, так само, як і батько, видатний політик,

відновив передану йому в спадщину думку, оборонивши перед парламентом законопроект про перетворення Англії в країну протекціонізму. Законопроект перейшов у нижчій палаті, а пізніше й у палаті лордів колосальною більшістю. Для характеристики сили англійських традицій цікаво зазначити такий факт. На засіданні парламенту, де Невіль Чемберлен так щасливо боронив свій законопроект, була присутньою його мати, яка тридцять літ тому тако-ж була присутньою в тому самому парламенті, коли її чоловік Джозеф Чемберлен зазнав великої поразки. Триумф сина компенсував матері невдачу її чоловіка.

Перехід Англії до протекційної митної системи мав своїм наслідком порушення одної з дуже старих парламентських традицій, яка з Великої Британії поширилася на всі парламентарні країни. Традиція ця вимагає, щоби всі політичні ваги законопроекти вносилися від імені цілої влади, незалежно від того, чи при їх обміркованню серед міністрів були якісь суперечки чи ні. І коли в парламенті йде дискусія над внесеним законопроектом, усі члени влади мають боронити його, або принаймні — мовчати. Вільна рука міністрам давалася лише що-до законопроектів, які стоять по-за політикою. Так, кілька літ тому назад, коли йшла дискусія про реформу англійканського молитовника, влади в парламенті начебто не було, бо кожний мінстр боронив лише свою персональну думку. Цей виняток цього разу поширено було й на законопроект про знесення вільного торгу. В оборону його говорив консерватор Невіль Чемберлен і де-хто з інших міністрів, а проти його — і дуже різко — стояли чотири міністри, ліберали і лабуристи, які тим самим, однак, не перестали бути членами єдиної влади. У виправданні такого порушення традиції вказано було міністерськими ораторами, що в усіх інших питаннях, як зовнішня політика, Індія й колонії, європейські взаємовідносини, бюджетова політика і т. ін. влада єдностайня, і через розходження в митній справі, хоч і надзвичайно важливій, вона не хоче тої коаліційної єдностайності розбивати утворенням мінстерської кризи. Виправдання те було прийняте парламентом до уваги, а то ще й тому, що за вказаними чотирма міністрами пішло в парламенті всього лише кілька десятків депутатів. У такій формі зміна вказаної традиції, мабуть таки, перейде й до інших парламентів, де система коаліційної влади практикується непорівняно частіше, ніж в Англії, і де тому частіше траплялися дос. й мінстерські кризи, викликані лише частковою неодностайністю.

* * *

Як відомо, одним із перших заходів соціалістичної влади в Англії було відтворення дипломатичних зносин з ССРСР і до певної міри приятельське наближення до совітів. Мотивовано таку політику було тим, що вважалося, начебто таке ставлення до Москви допоможе розв'язати старе питання про російські борги, а крім того — сприятливо відіб'ється на торговельних зносинах з більшовиками. Відомо тако-ж і те, що ці розрахунки англійського міністра закордонних справ (тоді Артура Гендерсона) ні в чому ніяк не виправдалися. Волю рухів в Англії більшовики використали, — поминаючи підступну пропаганду, не дуже-то правда страшну для англійців, — для славетного демпінгу, затопивши британський ринок своїм крамом по цінах нижчих за нижчі. Торговельний англо-совітський баланс обернувся для Англії найгіршим боксом, бо мусіла вона сплатувати Москві 25.000.000 фунтів стерлінгів що-року, не рахуючи тих кредитів, які доставали совіти в англійських банках за порученням англійського уряду.

Так само до нічого не довели і пересправи з більшовиками щодо регулювання старих російських боргів. Переговори зачинилися й перебивалися; більшовики тягли й наляно їх бойкотували, а врешті впрост зробили заяву, що трохи заплатити вони заплатять, але не з своїх грошей, а з тих, що їм з тією метою позичити англійський уряд. Такого роду заява розсердила була навіть Артура Гендерсона, хоч і який він правовітний соціаліст, і фактично англо-совітські пересправи припинилися остаточно вже з рік

тому, ще до демісії соціалістичної влади. Але Гендерсон з тактичних мотивів свого часу цей факт замовчав і лише новий закордонний міністр нової національної влади Саймон знайшов потрібним вголос констатувати це в парламенті і зробити з того відповідні висновки, а саме, що з більшовиками взагалі не варто далі вести яких-будь пересправ. Про це повідомлені не лише члени англійського парламенту, але й самі більшовики — дипломатичним шляхом.

Цей факт — не перший в зносинах національної англійської влади з ССРСР. Другим, попереднім, було припинення урядової заборони за більшевицькі кредити, третім — перешкоди совітському киданню торгівлі; далшим — нарівні з іншими — закриття англійського ринку для московського краму вказаним вище законом Невіля Чемберлена. Для того, щоби остаточно анулювати «приятельське наближення» до совітів зостається ще одне, а саме — перервати, як то вже й було раз за консервативною влади, дипломатичні зносини з Москвою. Поки-що цього не сталося, але знаючи більшовиків, можна з певністю передбачати, що вони дадуть незабаром відповідну для того причину. Такий зворот англійсько-совітських взаємовідносин тяжко занепокоїв британських більшовизенів. Один з них — Мекстон — задав тому в парламенті міністрові Саймонowi запитання:

— Чи вважає міністр, що нова політика дасть ліпші за попередню наслідки?

І Саймон одповів:

— Гірших за попередню вона в кожному разі не дасть.

Які висновки зроблять з того московські люде, — буде видно з їхніх дальших вчинків; поки-що вони мовчки оте терплять, бо всю їхню увагу зосереджено на Далекому Сході Азії.

Observer.

З широкого світу

— Турецький міністр закордонних справ Рушті-бей побував перед конференцією розбросення в Москві. По дорозі з Москви до Женєви він зупинився в Берліні, де мав побачення з головою н мецького уряду — Брюннгем.

— В Уругваї вибухли комуністичні завоушення; уряд сповістив стан облоги.

— В Токио вбито бувш. міністра фінансів Інуї, як керівника оппозиції до теперішнього уряду. Вбивцю, молодого чоловіка, члена організації «Чорний Дракон», заарештовано.

— Опубліковано текст латвійсько-більшевицького пакту про напад.

— Румунські газети повідомляють про неминучість урядової кризи в Румунії.

— На 1 січня в Німеччині нарахувалося 6.041.000 безробітних.

— Американська палата депутатів одкинула пропозицію депутата Фіша заборонити продаж зброї всіючим сторонам на Далекому Сході.

— Автомобільна експедиція Сітрена через Азію — прибула до Пекина.

— Опубліковано франко-англійське погодження відносно скликання Репараційної конференції в Лозанні в червні місяці.

— З огляду на малу кількість японського війська коло Шанхаю, японське командування вислало туди ще одну дивізію.

— В Мукдені збирається з'їзд манджурських генералів, який має вирішити справу створення незалежної Манджурської держави.

— Французький парламент прийняв проєкт закону про зміну виборчої системи. Цим законопроєктом надається повне виборче право жінкам. Підчас дебатів над цим законопроєктом дійшло між урядовим блоком і лівими до гострих сутичок. Перед голосуванням вся ліва опозиція, крім комуністів, покинула салью засідання. Сенат більшістю висловив недовір'я урядові і сталася міністерська криза.

— Опук шведського короля князь Лепарт має одружитися в Ландсні з панною Карін Ніусванд. В Швеції князь Лепарт не міг одружитися з огляду на заборону короля, що спротивився цьому морганатичному шлюбові.

— Німеччина подала скаргу до Ліги Націй в справі надужить, яких допущився литовський уряд в Мемелі.

— Латвійський уряд готує проєкт закону про повну заборону праці чужинцям-робітникам. В цей момент в Латвії 40.000 безробітних на два мільйони населення.

— 11 лютого Мусоліні зробив візиту папі. З 1870 року це перший раз, коли папа приймає голову італійського уряду у Ватикані.

— Іспанський уряд видав наказ про висилку в колонії всіх засуджених анархістів та інших агітаторів, що загрожують порядку і спокою в республіці. Першу таку партію уже одправлено в колонії.

— З дозволу італійського уряду генерал Нобіле переходить на службу до большевиків по контракту на 4 роки для будування дирижаблів.

— Результати перепису населення Парижу 8.III. 1931 такі: всього населення в Парижі 2.891.020 душ, з них чужинців 279.111. В департаменті Сени всього населення 4.933.855 душ.

З діяльності уряду Української Народньої Республіки.

12 лютого с. р. проф. О. Шульгин, Голова Української Місії у Франції, подав у Женеві п. Артурові Гендерсонові, Голові Міжнародньої Конференції по Обезброєнню, ноту, текст якої наводимо нижче:

Пане Голово!

Серед народів, які під Вашим головуванням засідають на конференції про зменшення озброєння та обмеження його, Україна не представлена. Правда, не тільки вона сама відсутня на цій важливій конференції: всі ті народи, які були колись вільними й незалежними, а сьогодні поневолені совітською Росією, заступлені офіційно в Женеві власне тими, чії війська окупували їхні країни, а саме — делегацією ССРСР.

Протестуючи проти узурпації прав української нації, я маю за шану представити Вашій Ексцеленції погляд уряду Української Народньої Республіки, що перебуває на еміграції, як також і погляд усіх українських патріотів на проблему розброєння.

Ми цілим серцем підтримуємо велике зроблене вже зусилля що-до обмеження і зменшення озброєння. Ми сподіваємося, що від успіху конференції залежатиме не лише загальне заспокоєння, але тако-ж і справжня пацифікація західньої і середньої Європи.

Ми сподіваємося тако-ж, що справжній і остаточний мир між великими європейськими націями поставить нарешті на порядок дня міжнароднього життя — проблему і України, як тако-ж і всіх інших народів, що їх поневолено совітською Росією. Тим більше ми вітаємо щасливу ініціативу підсилати авторитет Ліги Націй в спосіб утворення міжнародньої сили, яка б направляла цілий світ до мирного і справедливого життя.

Так мислячи ми вважаємо за свій обов'язок звернути увагу конференції, на чолі якої знаходитесь Ви, на небезпеку для загально-го миру, що йде з боку ССРСР, з боку тих, які зараз окупувають нашу країну. Ця небезпека є тим більшою, що делегація ССРСР в Женеві, як тако-ж і вся сучасна дипломатія совітського союзу намагається приглушити уважність конференції і держав, що на ній представлені, виставляючи свою політику, як абсолютно пацифістичну. Отже, коли делегація ССРСР настоює на цілковитому обезброєнню всіх націй, то ми вважаємо цю пропозицію за акт звичайнісенької демагогії. Треба шукати походження сучасного совітського «пацифізму», з одного боку — у великих внутрішніх труднощах, а з другого боку — в бажанні уникнути війни до часу закінчення п'ятилітнього плану.

Але справжня мета ССРСР, комуністичної партії і 3-го Інтернаціоналу лишається та-ж сама: це світова революція, для здійснення якої війну здавна, починаючи з Леніна, вважали всі большевики за найкращий засіб. На думку большевицьких ідеологів, ця війна між на-

родами мала-б перетворитися, завдяки большевицьким методам, у горожанську війну. Все говорить за те, що совітський уряд не має жадного бажання розброюватися, а навпаки він готується до великої війни, метою якої є перетворення на свій кшталт світового порядку.

Дипломатичному і словесному пацифізмові делегації ССРСР ми мусимо протиставити протилежні факти. Нагадаємо, що з таким самим, ніби миролюбним виглядом совітська Росія збройно окупувала Україну, Грузію, Азербейджан, Північний Кавказ, Туркестан та ин. країни.

Визнавши незалежність України, московські керовники створили т. зв. совітський український уряд і во ім'я цього «уряду» вони кинули на Україну свої війська, які мали завоювати нашу країну. Нагадаємо тако-ж цілу низку комуністичних заколотів, які мали місце в Європі і в колоніях, де сильна московська допомога проступає явно. Назвемо тут лише повстання спартаківців в Німеччині, заколоти в Австрії, прихід до влади Бела-Куна в Угорщині, криваві події в Болгарії, комуністичне заворушення в Естонії, не говорючи вже про систематичну пропаганду, що її переводять московські агенти серед чужинецьких армій, а особливо в колоніях, де численні повстання було завжди організовано за діяльною участю Москви.

Нагадаємо тако-ж промови, виголошені всждями ССРСР і особливо військовим комісаром Ворошиловим з нагоди різних совітських святкувань. Існує тако-ж в ССРСР велике число праць, що їх присвячено студіям та навчанню, як вести пропаганду в запіллю ворога; ця пропаганда вважається за найкращу підтримку для червоної армії. Крім того, зазначені книжки трактують проблему провадження горожанської війни і повстань в т. зв. капіталістичних країнах. Спеціальні катедри подібного навчання було сотворено в академії генерального штабу в ССРСР.

Що-ж торкається червоної армії, то ми обмежимося лише наведенням кількох цифрових даних: крім регулярної армії, яка нараховує 562.000 чол. (від 2 до 4 років служби), існують ще спеціальні формації, т. зв. територіяльні, яких постійні кадри не перевищують цифри 50.000 чол., проте ці територіяльні формації складають 45 дивізій; вони поповнюються вояками, що несуть свою службу від 8 до 11 місяців (на протязі 5 років). Так само велике число новобранців (що не входять в регулярне військо) приділено до роботи у військовій промисловості (два роки служби). Отже, набірають рекрутів що-року для різних родів армії совітської (регулярної, територіяльної та індустріальної) від 40.000 до 900.000 чол. Крім того від 300.000 до 340.000 осіб набирається з синів інтелігенції, духовенства, торговців та багатих селян (яких не допускається до чинної армії) та які одбувають службу на різних примусових роботах. Треба додати, що військові вправи широко практикуються по-між молоддю взагалі, а по-між комуністичною молоддю особливо. Одно слово, в часи війни ССРСР може мобілізувати 2.500.000 вояків, які з резервами активної армії можуть досягти цифри в 10.000.000 люду.

Навіть не зважаючи на погану якість моральну і інтелектуальну цієї армії, не можна нехтувати її числову кількість та ту небезпеку,

яку вона уявляє для світового миру. Тим більше, що вожді ССРСР роблять все можливе, щоб прискіпити утворення військової індустрії, яка може постачати армії всю необхідну амуніцію. Аналізуючи відомий п'ятилітній план та його часткові успіхи, легко зрозуміти, що в основі згаданого плану лежать чисто мілітаристичні цілі. Не дивлячися на всі труднощі, що їх переживає зараз ССРСР, ці підготовлення уявляють собою так само справжню небезпеку для миру.

На жаль, уряди країн т. зв. капіталістичних, проти яких ці підготовлення направлено, ніколи серйозно не здавали собі справи з ваги п'ятилітнього плану на випадок його здійснення. Не тільки вони ніколи не пробували протестувати проти цих небезпечних приготувань, але більше за те — вони дозволяли їхнім капіталістам, промисловцям та інженерам чинно допомагати виконанню п'ятилітнього плану. Де-які уряди навіть гарантували значні кредити для ССРСР, дали військових фахівців, які, працюючи для ССРСР, лишалися на службі своєї ж країни.

І можна твердити, що без цієї допомоги, яка прийшла з-за кордону, вожді ССРСР ніколи б не спромоглися сформуванню сучасну армію та здійснити п'ятилітній план.

Закінчуючи наш короткий огляд, ми дозволимо собі подати висновок більш загальний, що міг би мати, можливо, певну вартість для успіху того завдання, яке поставила собі конференція.

Якими б значними не були обмеження та зменшення озброєння, що їх прийме кожна з держав, треба вжити заходів, щоби держава, яка обезброюється і в якій індустрія дуже розвинена, не озброювала інші країни, менше розвинені індустріально; це озброєння може бути докрано не тільки в прямій формі в спосіб продажу зброї, що було до речі предметом багатьох дискусій підчас підготовлення сучасної конференції, але тако-ж у формі посередній, а власне, в спосіб організації військової індустрії у відсталій країні.

Як-що зазначені заходи не буде взято зараз під увагу і коли, наприклад, п'ятилітній план буде здійснено, то робота конференції, якою б вона не була корисною сама по собі, може бути знищена за одним заходом у близькому майбутньому. Коли ходить про таку велику країну, як ССРСР, простір якої сам по собі охороняє її від будь-якого досліду, і керівники якої є фанатичними провідниками світової революції, то було б дуже важливим вжити заходів, щоби покласти край військовим приготуванням в ССРСР.

Що-ж торкається України, то її представник може подати конференції лише одно логичне домагання: в момент, коли проблему обезброєння поставлено на порядок денний світової політики, ми вимагаємо, щоби та держава, яка збройною силою тримає Україну у стані окупації і якої представники водночас засідають і на цій конференції, — щоби вона вивела свої війська з нашої землі.

Але уряд Української Народньої Республіки, що перебуває на еміграції, не робить собі ілюзії з того, що подібне рішення, навіть

прийняте цілою конференцією проти ССРСР, дасть практичні результати, як-що це рішення не буде підперте необхідними санкціями.

Чекаючи моменту, коли подібні санкції знаходитимуться в розпорядженні міжнародної справедливості, вважаємо в нашому інтересі і в інтересах усіх тих народів, які поневолено ССРСР, щоб наші загальні висновки було взято під увагу. Як-що московські вожді не отримуватимуть ні кредитів, ні технічної чи індустріальної допомоги, то їхній план не вдасться і потягне за собою упадок всієї системи ССРСР. Як-що світська Росія не матиме могутньої підтримки з-за кордону, то народи, які зараз нею поневолені, стануть вільними.

Прошу прийняти, Пане Голово, запевнення моєї високої поваги.

Підписано : О. Шульгин (—).

12 лютого 1932 року
в Женеві.

Хроніка.

З життя укр. еміграції. У Польщі

— Вечірка Союзу Українок - Емігранток у Польщі. 7 лютого б. р. відбулася у Варшаві, в саялах «Філіпс - Радіо», велика вечірка-концерт, яку, при співучасті українських організацій м. Варшави, організував Союз Українок - Емігранток у Польщі.

До програму концерту, яким було розпочато вечірку, ввійшла низка українських пісень, які виконав Український Національний Хор ім. М. Лисенка під керівництвом п. С. Сологуба. Вечірки додали цікавості різні розваги і пройшла вона в милому настрої. Належить сподіватись, що пройшла вона також і з матеріальним успіхом.

Серед досить поважної кількості гостей було багато чужинців.

— З життя Спілки Інженерів та Техніків Українців - Емігрантів у Польщі. В допису п. І. Липовецького про шостий з'їзд Спілки, в списку членів нової Управи Спілки («Тризуб» ч. 2-3, стор. 25) було пропущено ім'я п. інж. Л. Панасенка. До сучасного складу Управи Спілки, обраному на останньому з'їзді, належать: пп. інж. А. Лукашевич (голова), інж. Л. Панасенко, інж. Є. Гловинський, інж. В. Шевченко та інж. Д. Клекоцький.

В Чехословаччині.

— На засіданні Історично - Філологічного Товариства ч. 235, що відбулося 2 ц. лютого, виступав з докладом доц. др. В. Січинський про українку у *Wasmuths Lexikon der Baukunst* (Ber-

lin 1929-1931). В своїй ґрунтовній рецензії на це видання докладчик підкреслив дуже поважні хибки в галузі українки. В цілях направлення їх у дальших томах цього словника, висловлено побажання, щоби др. Січинський видрукував свій доклад по німецькому, а також і по українському.

На повістку засідання ч. 236 поставлено доклади дійсних членів: проф. Д. Дорошенка — «Із науково - видавничої діяльності В. Рубана» та д-ра Івана Борковського — «Культура шнурової кераміки на Україні». Наступні засідання Т-ва намічено так, що дня 16 лютого буде археологічне (доклади проф. В. Шербаківського та д-ра Ол. Кандиби), 23 лютого засідання присвячується гетьманові Мазепі, а потім 1-2 засідання шевченківських. З огляду на науковий з'їзд, в якому у великому числі беруть участь члени Іст.-Філ. Т-ва, засідання останнього припиняються вже в другій половині березня місяця й будуть відновлені аж по Великодніх святах.

— На Українському Університеті в Празі (Прага, II, Штепанська вул. ч. 49) з днем 15 лютого с. р. почалися вписи слухачів на обидва факультети (філософичний і правничий) на літній семестр 1932 р.

Для запису в число звичайних слухачів потрібно предложити натуральне свідоцтво з латинською мовою. З матурою без латини можна записатись надзвичайним слухачем, а іспит з латинської мови скласти додатково при університеті.

Виклади на літнім семестрі розпочнуться з днем 29 лютого с. р.

— 5-тиліття існування «Українського Товариства Прихильни-

ків Книги» у Празі. 4-го лютого відбулися річні загальні збори Т-ва. Т-во існує вже 5 років — від 5 січня 1927 року, коли відбулися установчі збори Т-ва. Голова Т-ва, проф. С. Сірополько подав річний звіт Т-ва за останній 1931 р. і короткий звіт за весь час існування Т-ва. За весь цей час відбулося 39 загальних зборів Т-ва, на яких виголошено 67 докладів 19-ма референтами. За цей же час видано одно чило «Бюлетення — УТПК», 15 чисел «Книголюб», неперіодичного журналу Т-ва («Літограф») та 4 «Звіти УТПК». У 15 книгах «Книголюб» уміщено 66 статей 24 авторів. Членів Т-ва в перший рік його існування було 71, в останньому звітному році — 83. Т-во належить до складу Українського Академічного Комітету в ЧСР. Т-во має власну невеличку бібліотеку, що нараховує 70 часописів і книжок, — переважно з галузі книгознавства.

Кошти Т-ва складаються з членських внесків, з прибутків від продажу «Книголюб» та субсидій на видання «Книголюб» від Міністерства Освіти (в році 1931 — 990 к. ч.) та від Українського Високого Педагогічного Інституту в Празі (100 к. ч. місячно). На жаль, у зв'язку з розпочатою ліквідацією Педагогічного Інституту, субсидія від нього від жовтня 1931 р. припинилася і т-во стоїть в новому році перед завданням відшукати нові джерела для продовження видання свого органу.

По відчитанню звітів і акту Ревізійної Комісії зборами уділено абсолютній Управі й переведено нові вибори. Управу й Ревізійну Комісію переобрано в попередньому складі: голова — С. Сірополько, заступник голови — скарбник — Б. Вировий, секретар — П. Зеленко. Ревізійна Комісія: Й. Ріба, І. Мирний, С. Наріжний.

З внесених членами зборів побажань на будуче, ухвалено: видрукувати в поточному році в «Книголюбі» працю Волод. Дорошенка — Українознавство за межами УССР (з відбитками); завести в «Книголюбі» реєстрацію українських видань в ЧСР, для чого прохати видавців засилати

до Музею Визвольної Боротьби в депозит т-ва по одному примірнику усіх своїх видань; звернутися до Слов'янського Інституту за допомогою для «Книголюб» й т. ин.

По скінченню офіційної частини відбувся цікавий реферат проф. Д. Дорошенка на тему «Тете в українських перекладах», а по нім дискусії.

Підчас зборів і на це й раз, як звичайно, улаштовано було виставку новинок українського друку. Виставки ці завжди притягають загальну увагу присутніх членів і гостей. Тому дуже шкода, що на цей раз виставлено було дуже мало видань. Т-ву треба б звернути на ці виставки як-найбільшу увагу.

І. М-й.

В Туреччині

— Дня 1 січня б. р. українська делегація, в складі п. п. В. Мурського, сотника Забелло М. — голови Української Громади в Туреччині та підполк. Петровського О. — секретаря громади, після служби Божої в церкві Вселенського Патріархату, принесла новорічні привітання Його Святіїшності Вселенському Патріярху Фотію підчас парадного прийому по читанню Його Святіїшністю новорічного слова до всіх православних християн світу. П. Мурський першим привітав Вселенського Патріярха, а далі пп. Забелло та Петровський — в імені українського воєцтва та українського громадянства в Туреччині.

Після візиту Вселенському Патріярху, зробили українці візити також усім близьким приятелям-чужоземцям, які віддали візиту п. Мурському. Серед багатьох інших гостей, прийшов привітати українців навіть ранений п. Місхарішвілі.

— На перший день Різдва українські представники в тому ж складі та пані Марія Пчелинська, після служби Божої в болгарській церкві при Болгарському Екзархаті в Шішлі, були на парадному прийомі у Заступника Ек-

зарха Митрополита Бориса — великого приятеля українців. Там була майже вся болгарська колонія м. Царьгороду на чолі з болгарським послом та всім посольством і консульством. Хор співав болгарські колядки, які так нагадують наші українські. Пізніше, як звичайно в перший день свят, був прийом у панства Мурських, а на другий день — у панства Забелло.

— Українська Громада в Туреччині надіслала подяку панові Евену, послу до французького парламенту від Парижа, за його книжку в оборону ідеї української незалежності.

— Українська Громада в Туреччині на Різдво та Новий Рік надіслала привітання всім братнім українським організаціям, починаючи від ближчих сусідів по Балкану аж до далекої Бразилії, як також усім керуючим інституціям на чолі з урядом УНР.

— Громада підтримує зв'язки з українськими організаціями як в Старому, так і Новому Світі. Громада продовжує отримувати такі журнали та газети: «Народне Слово», — з Америки, «Український Хлібороб» — з Бразилії, «Час» — зі Львова, «Неділя» — зі Львова, «Тризуб» — з Парижа, «22 січня» — з Парижа, «Табір», «Гуртуймося», «Вільне Козацтво», «Жіноча Доля» — з Коломиї, «Нова Хата», «Кіно». Іноді надходять для бібліотеки ще й такі часописи та журнали: «Дніпро», «Січ», «Розбудова Нації», «Український Голос», «Незалежність». Крім того отримується: «Bulletin du bureau de Presse Ukrainien» — з Парижа та «Ecclesia» — з Женеви.

— Постійна адреса Української Громади в Туреччині тепер така:

Istanbul, Beyoglu, Posta Kutusu No 2224.

Зміст.

Париж, неділя 21 лютого 1932 року — ст. 1. К. Мацієвич. Головні віхи економічної відбудови України. IV-IV — ст. 2. С. Н. Другий Український Науковий З'їзд — ст. 8. Статут II Українського Наукового З'їзду в Празі — ст. 10. І. Липовецький. «359» — ст. 12. Військовий. Пам'яті Крут — ст. 17. Observer. З міжнародного життя — ст. 18. З широкого світу — ст. 21. З діяльності уряду Української Народньої Республіки — ст. 23. Хроніка. З життя української еміграції: В Польщі — ст. 27. В Чехословаччині — ст. 27. В Туреччині — ст. 29.

Управа Товариства Прихильників Української Господарської Академії просить всіх абсолювентів Української Господарської Академії подати свої адреси.

Spolecnost pratel Ukrajinske hospodarske akademie. Praha-Dejvice, 1506.

Національна Федерація Інвалідів, Жертв Війни та б. Комбатантів

до якої входить наше Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції, влаштовує в неділю 28 лютого 1932 року в салонах «Claridge» (74, Avenue des Champs Elysées) колосальний шахматний турнір на користь жертвам війни.

Відомий чемпіон світа п. Альохин (натуралізований француз) гратиме проти трьохсот шахматистів. Одночасно він гратиме проти шотидесяти шахматних дошок з п'яттю грачами коло кожної.

Бюро Федерації закликає професіоналів і аматорів бути присутніми на цьому грандіозному турнірі. Той, хто піде, зробить добре діло, *60 прибуток йде на користь жертвам війни.

Записуватися треба в Бюро Федерації: Fédération Nationale **dés** Associations de Mutilés, Victimes de Guerre et d'Anciens Combattants (1 bis, Rue Vaneau. Paris 7-e).

Вписове — 10 фр. Вхід на турнір — 10 фр.

Квитки на вступ до салонів з'здальгидь можна знайти:

В Бюро Федерації — 1 bis, Rue Vaneau. Paris 7-e.

в Fédération Française d s Echecs — 27, Rue la Pérouse. Paris 16-e

в Ligue d s Cercles d'Echecs de la Région Parisienne (M. Milaire, 12, Rue de la Villette. Paris 19-e).

в Claridge Hôtel (74, Avenue d.s Champs Elysées).

Початок Турніру о 14 год. 30.

За Організаційний Комітет Турніру:

Fédération Nationale d's Associations de Mutilés, Victimes de Guerre et d'Anciens Combattants,

Fédération Française des Echecs,

Ligue du Cercles d'Echecs de la Région Parisienne.

SAUCISSONS

Pur porc sec garanti.	25	fr. le kg.
Porc et bœuf sec Arles	16	--
Porc et bœuf étuvé.	10	--
Saucisse fraîche pur porc	13	--
Pâté de foie et fritons <small>cuits au four</small>	12	--

*Marchandise expédiée en colis postal 4 et 9 kilogs
franco port et emballage toute gare tous les jours*

Mandat, Remboursement, Crédit après références

Ecrite : **TUDOR, Salaisons, BRIVE (Corrèze)**

ПІД ПАТФОНАТОМ ФРАНЦУЗЬКОГО ТОВАРИСТВА
УКРАЇНОЗНАВСТВА

4 березня 1932 року о 9 год. вечера в Парижі, в салі Французького Військового Клубу (2, Avenue Portalis) відбудеться

к о н ц е р т п а н і Т О Н І П А В Е Л
„ПІСНІ УКРАЇНИ“

при участі хору ТОВАРИСТВА Б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР
У ФРАНЦІЇ

Квитки в ціні 10, 15, 20 і 25 франків до набуття в редакції
«Тризуба».

ПРОГРАМ :

- I. Ой, весно, весно. Ой, мій милій ішов. Орел поле ізорав. Ой, у перепілки. Іде дівка по водицю. Ой, гила, гилочка. Ой, весно, весно.
- II. Народня пісня (бандура). Ворон. Думка про Саву Чалого (аком. бандури). До зброї. Ревуха.
- III. Ой, приду, приду. Прудивус. Ходить сон. Щедрівка.
- IV. Тихо Дунай воду несе. Ой, наступила та чорна хмара. Ой, у полі жито. На горі квітки в'ються.

Пісні гармонізовано п. М. БОЙЧЕНКОМ. Акомпанімент п. А. ЧЕХІВСЬКОГО

На бандурі грає й акомпанює п. С. ТАТАРУЛЯ
Пояснення до пісень у французькій мові буде давати п. П. КЛЕЧКОВСЬКИЙ

Декорації і костюми п. В. ПЕРЕБИЙНОСА.

ШЕВЧЕНКІВСЬКЕ СВЯТО В ПАРИЖІ.

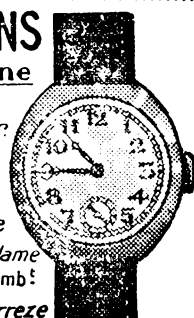
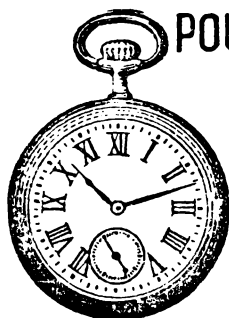
Батьківський Комітет Української Дитячої Школи доводить до загального відома, що у неділю, 20-го березня с. р., о 4 год. дня, відбудеться в салі Андре — 14, рю де Тревіз — Метро Cadet

ДИТЯЧЕ ШЕВЧЕНКІВСЬКЕ СВЯТО

Виконавцями програму свята мають бути виключно діти.

Для дітей вступ вільний; дорослі платять 1 фр. на покриття видатків.

Б а т ь к і в с ь к и й К о м і т е т .

POUR **Frs. NOUS LIVRONS**

**une montre et chaîne
ou bracelet parfaite**

*homme, dame, à remontoir
mouvement très solide
soigneusement réglé 36 h.*

**chronomètre garantie
6 ans. Simili or, argent. Même**

**prix bracelet homme ou dame
lumineux choix Envoi contre remb^s**

DORAT à BRIVE Corrèze

MOUTONS ET BREBIS

Nous pouvons vous expédier immédiatement des agneaux, agnelles, béliers, brebis, mouton, genre berrichon, lauraguais, quercynois, ayant actuellement 2 à 3 Kgs de laine. Nous garantissons tous ces animaux de 1re qualité, sains et de bonne venue, bêtes rustiques pouvant rester dehors par tous les temps.

EXPÉDITION FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE

Agneaux petits 3 mois, sevrés, qui mangent bien..	90 fr.
Agneaux ou Agnelles 3 à 4 m sevrés saines et vigoureux..	100 fr.
Agneaux ou Agnelles 4 à 5 mois, 20 kg. environ..	150 fr.
Agneaux ou Agnelles 8 à 9 mois, 28 kg. environ..	180 fr.
Moutons ou Brebis 10 à 12 mois, 35 kg. environ..	190 fr.
Brebis 13 à 14 m., 40 kg. env., pouvant être mère..	220 fr.
Brebis avec son agneau.....	300 fr.
Brebis avec deux agneaux (doubles).....	400 fr.

PÊTITS PORCS D'ÉLEVAGE DISPONIBLES TOUTE L'ANNÉE
Indiquez-nous lisiblement à la commande votre adresse et gare destinataire.

CRÉMON Elie, BRIVE (Corrèze)

ENVOI FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE GRAND RESEAU
Porcs pesant 100 kilos à 7 mois et 200 kilos à 10 mois

PORCS

PORCS de 58 jours env.	80 fr. fco
PORCS de 2 mois env.	90 --
PORCS de 2 mois 1/2, 18 k env.	105 --
PORCS de 3 mois 22 k env.	130 --
PORCS de 3 mois 1/2, 26 k env.	160 --
PORCS de 3 à 4 mois, 31 k env.	190 --

Croisements sélectionnés anglais et craonnais
Et. pro. Eleveurs achetez directement à la production, supprimez l'intermédiaire
Je expédie immédiatement les commandes par caisse de
2, 3, 4, 5, 6, 8, 10 porcs, franco dans toutes gares de France
transport, emballage, mortuaire et responsabilité de route à ma charge

Mâles et Femelles pour reproduction sur demande

Assurance gratuite 6 mois contre la mortalité

Exp. : **CREMON Elie** Domaine d'Imbert, BRIVE (Corrèze)

Редакция і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V^e
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет. Адміністратор: **Іл. Косенко**

Le Gérant: M-me Perdrizet.